

Biblical Israel

ארץ ישראל ממלחמת עולם שניה ועד להקמת המדינה

עריכה: ר. אפשטין

ארץ ישראל במהלך מלחמת עולם שניה

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה ניצבה הסוכנות היהודית בשאלה קשה. מצד אחד אנגליה נלחמת נגד גרמניה, אויבת היהודים. אך מצד שני- אנגליה נחשבה בפני הציונים כמדינת אויב המחבלת במאמצי העצמאות במיוחד לאחר פרסום הספר הלבן השלישי (ספר שהגביל את עלית היהודים לארץ ישראל).

ההחלטה יצאה בדוקטורינת בן גוריון:

"יש להילחם בהיטלר כאילו אין ספר לבן (כלומר: שיתוף פעולה עם האנגלים), ולהילחם בספר הלבן כאילו אין היטלר". (כלומר: במקביל להיאבק באנגלים על זכות העלייה החופשית לארץ).

שיתוף פעולה עם הבריטים

שיתוף הפעולה בין האנגלים ליהודים נמשך לאורך כל שנות המלחמה.

היהודים השתתפו בקרבות המלחמה, והיו כח עזר חיוני.

✦ הפלמ"ח - פלוגות מחץ

אנגליה הקימה פלוגות יהודיות מיוחדות שכונו הפלמ"ח. הפלוגות סייעו לה במהלך מלחמת העולם השנייה.

בפלמ"ח היו שלושים אלף חיילים יהודים שלחמו במרד הפרו-נאצי בעירק וכן תמכו באנגליה במהלך כיבוש סוריה.

הידע הצבאי שרכשו היהודים בפלמ"ח סייע להם מאוחר יותר במלחמה כנגד האנגלים.

כ"ג יורדי סירה

אחת הפעולות הנועזות של הפלמ"ח הייתה יציאתם של 23 לוחמים בסירה לטריפולי שבלבנון, במטרה לפוצץ את בתי הזיקוק הצרפתיים, שסיפקו דלק למטוסים גרמניים. אולם, הכוח לא הגיע ליעד, ועקבותיו נעלמו ולא נודעו עד היום.

שיתוף פעולה עם הבריטים

שיתוף הפעולה בין האנגלים ליהודים נמשך לאורך כל שנות המלחמה. היהודים השתתפו בקרבות המלחמה, והיו כח עזר חיוני.

הצנחנים

הסוכנות היהודית הציעה לבריטים לשלוח מתנדבים יהודים לשטחים הכבושים ע"י הנאצים למטרות ריגול, משם קיוו היהודים לפעול נגד הנאצים ולסייע לאחיהם שבגטאות.

הבריטים הסכימו לאמן כמאה צנחנים. לאחר שנתיים של אימונים הוצנחו 32 מתנדבים יהודים. 12 מהם נפלו בידי הנאצים, ו-7 מתוכם הוצאו להורג, הידועים שבהם: חנה סנש וחיים סירני.

הבריגדה היהודית- חי"ל (חטיבה יהודית לוחמת)

חודשים ספורים לפני סיום המלחמה אישרו הבריטים להקים חיל רגלים שהורכב ברובו ממתנדבים יהודים. הבריגדה עברה סידרת אימונים ולאחר מכן נשלחה לחזית נגד הגרמנים בצפון איטליה. לאחר המלחמה עסקה הבריגדה בסיוע לפליטים היהודים ובארגון העפלה (עליה בלתי חוקית) לארץ. בעקבות סיוע הבריגדה להעפלה פרקו אותה הבריטים בשנת תש"ו / 1946.

המאבק בבריטים

העפלה

למרות שיתוף הפעולה בין הבריטים ליהודים, החריפו האנגלים את מלחמתם בעולים הבלתי חוקיים- המעפילים. ספינת הגירוש-

פאטריה

בתחילת 1941 נתפסו ע"י האנגלים שלוש ספינות ובהן 3500 מעפילים שנמלטו מהנאצים באירופה. 1800 יהודים מאוניות אלו הועברו לאוניה "פטריה" שנועדה להישלח לאיי מאוריציוס (איים הסמוכים לאפריקה), וזאת במטרה להרתיע מעפילים אחרים מלבוא לארץ ישראל באופן לא חוקי.

ארגון המחתרת היהודי "ההגנה" החליט לחבל באניה, כדי למנוע את הפלגתה. באמצעות מטען חבלה, תכננו אנשי ההגנה, לגרום נזק למנוע. אך, המטען היה גדול מדי, והחור שנוצר באניה גרם לטביעתה.

רב המעפילים הצליחו להינצל, אך מעל 300 מתוכם טבעו בים.

הניצולים הועברו למחנה מעצר בעתלית, והאנגלים עמדו בתוכניתם לגרשם לאיי מאוריציוס, רק לאחר מחאות נמרצות, נסוגו האנגלים מכוונתם, אך שלחו למאוריציוס מעפילים אחרים שלא היו על האניה "פטריה".

פאטריה שוקעת בנמל חיפה

המאבק בבריטים

העפלה

אניית המעפילים-סטרומה

לקראת סוף 1941 (תחילת תש"ב) התארגנה ברומניה קבוצה של כ-800 מעפילים, ביניהם 70 ילדים. מעפילים אלו עלו על האניה סטרומה שהיתה אניה קטנה ורעועה.

כשהגיעה האניה לחופי טורקיה לא התירו לאניה לעגון שם, ועל כן האניה התקשתה לנוע לכיוון ארץ ישראל.

אנשי הסוכנות היהודית ניהלו משא ומתן עם הבריטים, כדי לאפשר למעפילים מהאניה סטרומה להתכנס לארץ ישראל, אך האנגלים סירבו והסכימו לאחר לחצים להכניס רק את הילדים.

אולם, בעוד הספינה עומדת בלב יד התרחש פיצוץ בספינה והיא טבעה יחד עם כל נוסעיה. היהודים בארץ זעמו והאשימו באסון את הנציב הבריטי שסירב להכניס את המעפילים לארץ.

הוועד הלאומי לכנסת ישראל בא"י

עצומת הישוב

אנו קוראים לעם בריטניה,
לנבחריו ולממשלתו:
הבו מפלט לנוודי ישראל
ולפליטיו בביתם הלאומי
ובמולדתם.

אל יהו גורל הבורחים מרדיפות
הנאצים כגורל אנשי "סלבדור"
ו"סטרומה" — טביעה כיום
יועמד דבר האסון של "סטרומה"
לחקירה בפני ועדה פרלמנטרית.
יקרא הרור לאנשי "דריאן"
ותנתן שיבה ופדות לכל הניצולים.
קולי, עם קול אחי הקוראים למפלט.

סלע המפלט

50 מ"ל 52181 *

לקראת סיום המלחמה ציפו היהודים שהאנגלים, כהכרת הטוב על עזרתם במלחמה, יאפשרו ליהודים להקים מדינה עצמאית, אך משנוכחו היהודים לדעת שאין בכוונת הבריטים לשחרר את הארץ החלו בפעולות נגד האנגלים. הארגונים הלוחמים היו האצ"ל והלח"י. ארגוני ה'הגנה' והפלמ"ח דגלו עוד בשיתוף פעולה עם האנגלים, וקיוו שע"י שיתוף פעולה יצליחו לקבל מדינה עצמאית.

ארגון הלח"י (לוחמי חירות ישראל) היא קבוצה שפרשה מהאצ"ל בשל התנגדותה לשיתוף הפעולה במהלך מלחמת העולם השנייה עם האנגלים. בראש הלח"י עמד אברהם שטרן, ותנועתו המשיכה במעשי טרור וניסיונות התנקשות כנגד בכירים אנגליים, גם במהלך מלחמת העולם השניה. אנשי הלח"י רצחו את הלורד מוין- השר הבריטי לעניני המזרח התיכון.

ארגון האצ"ל (ארגון צבאי לוחם)- בשנת תש"ב / 1942 הגיע לארץ מנחם בגין והפך למפקד אצ"ל בא"י, הוא הכריז על "מרד נגד הכובש האנגלי". המרד כלל פעולות טרור של אנשי האצ"ל נגד מחנות צבא אנגליים. האנגלים הגיבו במאסרים ובגירושים מן הארץ לפעילי תנועות המחתרת.

ה'הגנה' התנגדה לפעולות הטרור וכך החלה תקופה קשה של רדיפות אכזריות מצד ה'הגנה' כלפי חברי האצ"ל והלח"י, הרדיפות כללו הלשנות והסגרת מבוקשים מהאצ"ל והלח"י לידי הבריטים.

החרפת המאבק בבריטים בין השנים 1945-1948

לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, ולנוכח הסבל של שארית הפליטה גובר המאבק כנגד סיום המנדט בארץ ישראל

ההעפלה הגדולה

עם סיום מלחמת העולם השנייה גברה העלייה הבלתי חוקית של עשרות אלפי פליטים לארץ ישראל.

הפליטים, ניצולי מחנות הריכוז וההשמדה, עלו על ספינות קטנות ורעועות בנמלי אירופה במטרה להגיע לחופי ארץ ישראל, רבות מן הספינות נתפסו ע"י המשטרה הבריטית, והנוסעים נעצרו המחנה המעצר בעתלית, סמוך לחיפה.

האנגלים עשו מאמצים רבים כדי למנוע מאניות המעפילים לצאת מנמלי המוצא באירופה. בנמלים שונים הסתננו סוכני ביון בריטים, וחילות האוויר והים האנגלים פעלו לגלות אניות מעפילים בלב ים.

כאשר גברו ניסיונות ההעפלה בשנת 1946 (תש"ו), הרימו האנגלים מחנות מעצר בקפריסין, במטרה להרתיע את הפליטים מלנסות להגיע לחופי הארץ. שיא המאבק בין האנגלים למעפילים הייתה פרשת האנייה "אקסודוס- יציאת אירופה תש"ז"

החרפת המאבק בבריטים בין השנים 1945-1948

פרשית האוניה אקסודוס- יציאת אירופה תש"ז

האוניה הפליגה מצרפת ועליה יותר מ-4500 פליטי שואה. האוניה התגלתה ע"י הבריטים בלב ים, וכאשר הגיעה לחופי הארץ תקפו אותה חיילים בריטים והיא נגררה לנמל חיפה במטרה לשלוח אותה חזרה לאירופה. הפליטים התנגדו והחלו בעימות עם הבריטים, הבריטים לא ויתרו ובמהלך הפינוי נהרגו שלושה מעפילים ועשרות נפצעו. המעפילים פתחו בשביתת רעב, אך הבריטים התעקשו והורידו את הפליטים בכח בנמל גרמניה. פרשיה זו הוכיחה את אלימות הבריטים, מכאן ואילך העולם לוחץ על אנגליה לתת זכויות עליה לפליטים היהודים

החומה

על פי פטחון ופאנר

בית הספרים הירוקים
מחלקת ספרים ופריטים
V. 1113

ספינת ההגנה „יציאת אירופה תש״ז” (EXODUS 1947)

זה שם ספינת המעפילים שהצליחה לפרוץ את ההסגר הבריטי בחופי
ההפלגה באירופה. הספינה מתקרבת לחופי המולדת.

„יציאת אירופה תש״ז” מסיעה לארץ־ישראל: 1282 נשים, 1600 גברים,
1017 גווער, 655 ילדים – ביחד 4554 נפש מישראל!

חמש אניות משחית ואנית סיור אחת שמו מצור על ספינת
המעפילים לאורך כל הדרך. הצי הבריטי גייס את הכוח הזה במטרה
ללכוד את הספינה לבל יגיעו אחינו לחוף מבטחים.

הספינה חותרת אלינו!

אחינו המעפילים ישמיעו את קולם אל יהודי ארץ־ישראל. הם יעדרו
את דברם מעל ספינתם – הערב (יום חמישי) בשעה 10 ומחר (יום שני)
בשעה 7.30 בבוקר. הגל 35 ממר בערך. תחנת „קול ישראל” תעביר
את השידור בגלגל הרדיו 45 ממר.

17.7.47

הספינה לה-ספציה

הספינה אליהו גולומב

פעולות תנועת המחתרת לסיום המנדט

גשר אלנבי לאחר ליל הגשרים

1

ההתקפה בחשוון תש"ו- 1945

התקפה מתואמת על גשרים, תחנות רכבת ומסילות. אנשי המחתרת הטביעו סירות בריטיות וכן את תחנות משטרת החופים

תגובת הבריטים: הריסת מבנים בקיבוצים יהודיים וגירוש אנשי אצ"ל לאפריקה.

2

ליל הגשרים- תמוז תש"ו / 1946

בעקבות מאבק הבריטים במעפילים פוצצו אנשי המחתרות במהלך הלילה 11 גשרים ברחבי א"י. גשרים אלו היו גשרים שהובילו למדינות הסמוכות והיוו נתיב תחבורה חשוב. בנוסף, פיצצו תחנות רכבת, מסילות ברזל ותחנות משטרה. הפיצוצים קטעו את אספקת המזון והציוד לבריטים.

תגובת הבריטים: השבת השחורה- כעבור שבועיים מליל הגשרים, אסרו הבריטים בשבת כ-2,700 אנשי מחתרת במהלך השבת.

פעולות תנועת המחתרת לסיום המנדט

3

פיצוץ מלון המלך דוד- כ"ג תמוז תש"ו / 1946

במלון המלך דוד בירושלים ישבה המפקדה הראשית של הבריטים. אנשי האצ"ל הכניסו לתוך המלון כדי חלב מלאים בחומר נפץ במטרה להרוס את האגף הימני של המלון. חצי שעה לפני הפיצוץ הזהירו אנשי האצ"ל את הבריטים, וביקשו מהם לפנות את הבניין כדי למנוע אבדות בנפש. האנגלים היהירים סרבו להישמע להוראות היהודים הצעירים, והסירוב עלה להם ביוקר. האגף הימני נהרס לחלוטין, 90 איש נהרגו וכ-45 נפצעו.

תגובת היהודים: שוב קרע בין ההגנה לבין האצ"ל ולח"י. ה'הגנה' מגנה את פעולות הטרור, ואפילו מסגירה חלק מאנשי האצ"ל והלח"י לידי הבריטים. אולם אנשי האצ"ל והלח"י אינם נרתעים וממשיכים בפעולותיהם נגד האנגלים.

תגובת הבריטים: הבריטים עוצרים אנשי אצ"ל. עצירים אלו נורו או נתלו בהמשך, וכל ניסיונות שחרורם לא הצליחו.

4

פריצת כלא עכו- י"ד אייר תש"ז / 1947

כלא עכו היה כלא שמור ומסוגר, הוא שכן על חוף הים והגישה אליו הייתה מסובכת. בכלא זה היו עצורים אנשי מחתרת רבים.

שבועיים לפני הפריצה ניתלו ארבעה חברי אצ"ל ע"י הבריטים, ואנשי האצ"ל רצו לנקום את דמם. בפעולה זו שוחררו עצירים רבים שהיו כבר חסרי תקווה לגבי עתידם, וגזר המוות עבורם היה בטוח.